

РЮНОСКЕ АКУТАГАВА НОСЪТ

Превод от японски: Дора Барова, 1986

chitanka.info

В цяло Икеноо нямало човек, който да не е чувал за носа на монаха Дзанчи^[1]. Носът, дълъг пет-шест суна, започвал от полагаемото му се място над горната устна, се спускал чак под брадата и при това бил от горе до долу еднакво дебел. Или, казано по-образно, наред лицето на монаха висял дълъг като суджук израстък.

Монахът вече прехвърлял петдесетте, но цял живот — от деня, в който станал послушник, та чак докато се издигнал до почетния сан найдоджогубу^[2], все се измъчвал жестоко заради носа си. Външно, естествено, не давал да се разбере, че това го засяга. И то не само защото смятал, че е неприлично един свещенослужител да страда заради някакъв си нос, когато трябва да отдава всичките си помисли на бъдещото съществуване в нозете на буда Амида^[3]. Дзанчи по-скоро се боял да не би околните да забележат какво го гнети. Затова по време на ежедневните беседи в храма той все треперел да не изтърве случайно думата нос.

Носът го тровел по две причини. Първо, бидейки прекалено дълъг, постоянно му пречел в живота. Монахът например не можел да се храни без чужда помощ, защото върхът на носа непрестанно попадал в паницата с яденето. Затова на масичката срещу Дзанчи винаги седял някой от учениците му и подпирал носа със специална дъсчица, широка един сун и дълга два шаку. Да се яде така било, разбира се, еднакво мъчително и за ученика, и за учителя. Веднъж например се случило следното. Един послушник подпирал на трапезата носа на Дзанчи, но по едно време момчето кихнало, ръцете му трепнали и носът цопнал в оризовата каша. Слухът за произшествието се разнесъл бързо и стигнал чак до столицата... И все пак не само това карало монаха да се измъчва до дън душа. Дзанчи всъщност страдал от наранено самочувствие.

Всички в Икеноо били сигурни, че с този нос той е дори щастлив, задето се е отрекъл от света и е станал монах, понеже, според всеобщото мнение, едва ли щяла да се намери жена, склонна да се омъжи за такъв човек. Съществувало дори мнение, че тъкмо заради носа си е станал монах. Ала самият Дзанчи смятал, че монашеството не облекчава ни най-малко страданията, които носът постоянно му причинявал. Неговото самолюбие било прекалено деликатно и уязвимо от такива неща като женитбата например. Ето защо монахът се опитвал да лекува и активно, и пасивно болезнено ранената си гордост.

Най-напред се амбицирал да измисли какво да стори, та носът му да изглежда по-къс. Останел ли сам, Дзанчи сядал пред огледалото и започвал да оглежда трескаво лицето си от различни страни. Но както и да въртял глава, нищо не излизало. Той се взираше упорито в отражението си и ту подпирал с ръце бузите си, ту слагал пръсти на брадичката, ала, за жалост, нито веднъж не видял носа си поне мъничко по-къс, та да позалъже самочувствието си. Често се случвало тъкмо обратното — колкото повече се престаравал, толкова по-дълъг като че ставал проклетият нос. Тогава Дзанчи прибирал огледалото в шкафа, въздъхвал обезкуражен, връщал се неохотно на масичката за молитви и започвал да чете сутрата „Каннон-кьо“^[4]

Монахът проявявал огромен интерес към носовете на околните. В храма Икеноо постоянно правели приношения и провеждали беседи. Вътре имало безчет килии, а в банята всеки ден топлели вода за къпане. С една дума, през храма минавали много и какви ли не духовници и миряни. Дзанчи оглеждал неуморно лицата им и все се надявал да открие поне един човек с нос като своя, че да се поутеши. Ето защо очите му не забелязвали нито сините наметала, нито белите летни кимона. Да не говорим за кафеникавите шапки на миряните и сивите одежди на свещенослужителите, с които бил свикнал толкова, че все едно не съществували за него. Монахът не виждал хората, а само носовете им... Но дори да се случел някой друг с формата на клюн, като неговия все нямало. И от ден на ден на душата му ставало все по-тежко. А докато разговарял с някого, Дзанчи хващал по навик с два пръста върха на полюляващия се отпреде му нос и веднага се изчервявал като провинил се хлапак, което впрочем също идело от болезнено тежкото му душевно състояние. В края на краищата, за да намери макар и слаба утеха, монахът започнал да търси в будистките и светските писания личности с носове като своя. Само че в никоя от свещените книги не се споменавало например Мандхалаяна или Шарипутра^[5] да са имали дълги носове. Не ще и дума, че и носовете на Нагарджуна^[6] и Асвагхоша^[7] били най-обикновени. А когато в някаква беседа за Китай прочел, че управителят на Шухан — Лю Шуандзъ^[8], имал прекалено големи уши, веднага му минало през ума колко щяло да му олекне на сърцето, ако ставало дума не за уши, а за нос.

Едва ли е нужно да споменаваме, че докато, от една страна, се терзаел пасивно, от друга — монахът търсел активно начин да си скъси носа. В този смисъл той направил, кажи-речи, всичко възможно. Опитал например да пие отвара от един вид тиква. Или да си маже носа с урина от мишки. Ала каквото и да правел, колкото и да се мъчел, дългият пет-шест суна нос си висял все така като суджук на полагаемото му се място над горната устна.

Но ето че веднъж през есента Дзанчи изпратил един от учениците си по работа в столицата и там момчето научило от свой познат лекар начин за скъсяване на дълги носове. Споменатият лекар се бил върнал от Китай и по времето, за което става дума в нашия разказ, служел като монах в храма Чоракуджи.

Дзанчи, разбира се, се престорил, че никак не се вълнува за носа си и с нищо не се издал, че се кани час по-скоро да опита чудодейното средство. Само подхвърлил, сякаш между другото, че му е много съвестно постоянно да дотяга на учениците си, когато опре до ядене. Дълбоко в душата си монахът очаквал, че ученикът непременно ще започне да го увещава да се подложи на лечението. Ученикът усетил уловката на монаха и макар да му станало неприятно, дълбоко в себе си все пак се трогнал от страданията, принудили Дзанчи да хитрува. Затова, както и очаквал монахът, ученикът взел да го увещава да опита лечението. А както и очаквал ученикът, Дзанчи в крайна сметка отстъпил пред горещите му молби.

Лечението било от просто по-просто — носът трябвало да се развари добре във вряла вода и след това да се намачка здравата с крака.

В банята на храма всеки ден греели вода. Ученикът донесъл пълно котле с толкова вряла вода, че и пръста си да не можеш да топнеш в нея. Нямало как обаче монахът да напъха носа си направо в котлето, защото парата щяла да обгори болезнено цялото му лице. Ето защо двамата с ученика решили да пробият дървен съд, да го сложат върху котлето и да намушкат носа във водата през дупката. Речено — сторено. Монахът направил каквото трябва, но не усетил никаква болка. По едно време ученикът се обадил:

— Мисля, че му стига толкова.

Дзанчи се усмихнал горчиво, защото му хрумнало, е ако случайно някой е дал ухо на тези думи, за нищо на света нямало да се

сети, че става дума за нос. А междувременно попареният нос сърбял така, сякаш го хапели бълхи. Монахът го измъкнал от дупката в дървения съд и ученикът започнал яростно да го тъпче с крака. От носа все още се вдигала пара. И така, Дзанчи лежал с прострян върху дъските нос, а краката на момчето шарели напред-назад пред погледа му. От време на време то поглеждало жалостиво плешивата глава на монаха и най-сетне попитало:

— Боли ли? Лекарят предупреди, че трябва да се тъпче много силно. Сигурно боли, а?

Монахът понечил да завърти отрицателно глава, но не успял и да помръдне, тъй като ученикът притискал носа му с крака. Тогава Дзанчи вдигнал очи, втренчил се в напуканите ходила на момчето и отвърнал троснато:

— Не боли!

И наистина носът така сърбял, че вместо болка монахът изпитвал по-скоро удоволствие под яките крака на ученика.

След известно време по кожата взели най-послед да изскачат големи мехурчета, колкото просени зърна, както впрочем става, когато се пече оскубана кокошка. Щом ги забелязал, ученикът спрял да тъпче и промърморил:

— Лекарят нареди да се чистят с щипци за косми.

На монаха му докривяло, но не възразил и се оставил безропотно на волята на момчето, защото не се усъмнил в чистите му помисли. И все пак му било доста неприятно, че се отнасят с носа му като с обикновен предмет. Затова наблюдавал с погнуса като болен в ръцете на неопитен лекар как момчето изстиска мехурчетата. Мазните трънчета приличали на връхчетата на птичи перушинки и били дълги около четири бу^[9].

Когато най-сетне свършил, ученикът изрекъл с огромно облекчение:

— А сега да го понапарим още малко.

И монахът отново се подчинил с кисела физиономия. Когато го измъкнал повторно от котлето, се оказало, че носът, кажи-речи, по нищо не се отличавал от един най-обикновен крив нос. Монахът заопипвал скъсения си нос и се погледнал плахо в огледалото, което ученикът поставил отпреде му.

Носът — същият онзи нос, който преди се спускал чак под брадата, сега бил толкова къс, че се спотайвал скромно на мястото си над горната устна. Тук-там по кожата личали червени петна, навярно следи от краката на ученика. Отсега нататък надали ще ми се смеят, помислил си Дзанчи и се погледнал по-смело. Лицето в огледалото също го наблюдавало и му намигнало радостно.

Ала душата на монаха тръпнела от ужас да не би след някой друг ден носът отново да се удължи, тъй че щом откраднел удобен миг, било докато четял сутри или се хранел, Дзанчи опипвал крадешком крайчеца му. Но носът си седял благовъзпитано над горната устна и не давал признаци, че се кани да се удължава. Рано на другата сутрин още щом отворил очи, монахът най-напред опипал носа си. Бил все така къс. Тогава Дзанчи изпитал облекчение, сякаш след много-много години е завършил преписването на Лотосовата сутра.

Но ето че след два-три дни направил неочаквано откритие. Първо, един самурай, пристигнал по работа в храма Икеноо, не свалял очи от лицето му, почти не разговарял и на всичко отгоре се подсмивал твърде подигравателно. После пък момчето послушник, което навремето изтървало носа му в оризовата каша, при разминаване с Дзанчи пред главното здание гледало упорито надолу и като че се силело да сдържи смеха си, но подир малко не издържало и изведнъж прихнало. Забелязал и на няколко пъти, че докато стояли пред него и слушали наставленията му, монасите работници се държали що-годе почтително, но извърнели ли се, веднага започвали да се кискат.

В началото монахът си го обяснил с промяната във физиономията си. За жалост, тези негови разсъждения не значели почти нищо... Дума да нямало, че работниците и послушникът се смеели на промененото му лице. Но макар да се смеели както преди, смехът им бил някак си по-различен от времето, когато носът му висял като суджук. Нищо чудно необичайно късият нос да им се виждал по-смешен от предишния.

— По-рано не се смееха толкова нагло — мърморел си често монахът, откъсвайки се за миг от сутрите и скланяйки в недоумение плешивата си глава. И втренчил разсеян поглед в окачения отстрани образ на Вишвабхра^[10], новоизпеченият хубавец веднага си припомнял колко дълъг бил носът му преди четири-пет дни и си мислел тъжно: „Приличам на просяк, отдаден на горчиви спомени за

отколешното си благополучие“. За съжаление монахът не бил достатъчно прозорлив, за да разбере какво всъщност става.

... В човешкото сърце се таят две противоречиви чувства. Едва ли ще се намери човек, който да не съчувствува на сполетения от беда. Но стига нещастникът да стъпи на крака, и съчувстващият мигом усеща, че нещо му липсва. С риск да попреувеличим ще кажем, че в душата му дори се поражда желание пак да причини същото нещастие на неотдавнашния клетник. С една дума, той питае макар и пасивна, но така или иначе откровена неприязън към успелия да се измъкне от бедата свой събрат...

Да, монахът наистина не разбираше какво става, ала се измъчвал, защото смътно долавял, че в отношението на свещенослужителите и миряните на Икеноо към особата му прозира користолюбието на равнодушни странични наблюдатели.

Ето защо с всеки изминат ден Дзанчи ставал все по-сприхав и непрестанно се нахвърлял заядливо върху всеки срещнат. Стигнало се дотам, че дори ученикът, който му помогнал да се избави от дългия нос, взел да подмята наляво и надясно, че монахът върши страшен грях, защото се отнася съвсем безразлично към религията. Но Дзанчи се вбесил най-силно от поразията на послушника. Един ден чул от килията си истеричен вой на куче и излязъл да види какво става. Послушникът размахвал дълга два шаку дъска и гонел по двора хилаво косматото кученце. На всичко отгоре не само го гонел, ами и викал колкото му глас държи:

— Чакай да ти прасна един по носа! Чакай да ти прасна един по носа!

Монахът измъкнал дъската от ръцете му и го ударил с нея по лицето. Оказало се, че това е същата дъска, с която преди подпирали на трапезата дългия му нос.

И така, монахът започнал все по-дълбоко да се разкайва, задето прибързал да си скъси носа. Ала ето какво се случило една нощ.

След залез-слънце излязъл вятър и дрънченето на звънчетата по покрива на храмовата пагода отеквали досадливо в ушите на Дзанчи. Не стигало това, ами и неочаквано свил студ и макар да умираше за сън, старият монах все не можел да се унесе. Лежал с отворени очи в постелята и не щеш ли изведнъж носът го засърбял. Поопипал го и с

изненада открил, че е подпухнал като от водянка. На всичко отгоре и парел.

— Скъсих го насила и сега — ето на, налегна го болест — промърморил монахът и хванал носа си с такова благоговение, с каквото поднасят цветя и благовония пред олтара.

На другата заран Дзанчи станал както винаги рано и що да види — за една нощ всички листа на кестените и дърветата гинко във били окапали и дворът блестял като златен. По стрехите на пагодата белеела слана, а върхът ѝ искрял ослепително в още бледото предутрие. Дзанчи пристъпил на студената веранда и си поел дълбоко дъх.

В същия миг го връхлетяло едно почти забравено усещане. Той се хванал нетърпеливо за носа. Но онова, до което се докоснала ръката му, не бил снощният къс, а предишният дълъг пет-шест суна нос, който висял под брадичката му. Чак тогава монахът осъзнал, че за една нощ носът му отново бил възвърнал стария си вид. И изведнъж на душата му станало тъй леко и хубаво, както в оня час, когато скъсил носа си.

— Отсега нататък вече наистина никой няма да ми се смее — промълвил монахът и подложил дългия си нос на предутринния есенен вятър.

Януари 1916 г.

---

[1] Сюжетът на разказа е заимствуван от 28-и свитък на „Конджаку моногатари“ (вж. Предговора — стр. 11). — Бел.р. ↑

[2] Висок духовен сан; свещеник в дворцовия параклис. — Б.р. ↑

[3] *Буда Амида* (санскр. Амитабха) — един от най-почитаните буди в средновековна Япония. Така нареченият „амидаистки будизъм“ намира широко разпространение в Япония през XII-XIII в., като измества влиянието на езотеричните секти от ранното средновековие Тендай и Шингон. Амидаисткият будизъм проповядва значително по-опростена религиозна система, според която спасение може да се достигне чрез истинска вяра, постоянство в молитвите, активна религиозна практика и многократно повторение на молитвените слова „Наму Амида Буцу“ („Бъди благословен, о, буда Амида!“). — Бел.р. ↑

[4] „Каннон-кьо“ е наименованието на двадесет и петия раздел от осмия свитък на „Лотосовата сутра“ („Садхармапундарика“) — най-

почитаната сутра в Япония. Каннон — едно от превъплъщенията на буда, богиня на милосърдието. — Бел.р. ↑

[5] *Мандхалаяна и Шарипутра* — двама от шестнадесетте ученици на буда Гаутама. — Бел.р. ↑

[6] *Нагарджуна* — един от основателите на Махаяна („широка колесница“) — форма на будизма от I-II в. от н.е., която разширява значително съществуващите концепции, най-вече с учението за бодисатвите и за преходността на битието. Японците възприемат именно тази форма на будизма. — Бел.р. ↑

[7] *Асвагхоша* — будистки проповедник, живял около шест века по-късно от буда Гаутама и написал „Живопис на буда“. — Бел.р. ↑

[8] *Шухан* — една от трите части на Ханското царство през периода на т.нар. „Трицарствие“ (края на II — началото на III в.). Лю Шуандзъ е бил син на императора. — Бел.р. ↑

[9] Мярка за дължина, равна на 3,03 мм. — Б.р. ↑

[10] *Вишвабhadра* — един от двамата бодисатви, придружаващи буда. Обикновено се изобразява на бял кон. — Бел.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.